

Kalkkilammin sammalkartoitus 2018

Hydrologia-LIFE (LIFE16NAT/FI/000583)

Terhi Korvenpää

JOHDANTO JA MENETELMÄT

Kartoitusten tavoite ja tarkoitus

Tämä lajistokartoitus raportteineen on toteutettu EU:n LIFE-rahoituksen tuella Hydrologia-LIFE -hankkeessa (LIFE 16NAT/FI/000583). Kartoituksen tarkoitus oli tuottaa sellaista lajeihin liittyviä taustatietoa, jota pystyttäisiin käyttämään hyödyksi Natura2000-alueisiin kuuluvan ja LIFE-hankkeessa ennallistettavaksi aiotun suon ennallistamisen ja hoidon suunnittelussa. Kartoitustuloksia pystytään käyttämään myös jatkossa hyväksi alueen lajiston seuraamisessa ja turvaamisessa. Aineiston sisältö heijastelee sen tekijöiden näkemyksiä, eikä Euroopan komissio ole vastuussa aineiston sisältämien tietojen käytöstä.

Kartoituskohteet ja -menetelmät

Kartoituskohteena oli Hyvinkäällä sijaitsevan laajan Kalkkilammi-Sääksjärvi nimisen Natura 2000-alueen (FI0100056) yksi osa, Kalkkilammia ympäröivä alue. Kalkkilammin ympäristössä tiedettiin jo ennalta olevan lettoisuutta, joten sammallajiston tiedettiin jo ennalta olevan rehevää. Kalkkilammin ympäristöä on ojitettu, ja alueen luontotyypit ovatkin muuttuneet aikaisemmasta.

Kalkkilammin lajistokartoitus tehtiin Metsähallituksen sammalkartoitusohjeen mukaisella TPS-kartoitusmenetelmällä, joka sopii sammalten lisäksi myös putkilokasvien kartoittamiseen. Tässä TPS-suunnitelman taustatiedoksi tehtävässä kartoituksessa laajemmasta kohdealueesta kartoitetaan lajistoa tarkemmin vain suoraan toimenpiteiden kohteina olevat toimenpidekuviot, tai toimenpiteiden välittömällä vaikutusalueilla sijaitsevat kuviot. TPS-kartoitusmenetelmän kohdelajeina ovat aina valtakunnallisesti ja alueellisesti uhanalaiset, silmälläpidettävät, rauhoitetut, harvinaiset ja puutteellisesti tunnetut sammalet. Näin kaikki kartoituksessa havaitut huomionarvoiset lajit pystytään ottamaan huomioon ennallistamistöitä suunnitellessa, joko vähintään olemassa olevat esiintymät turvaten, tai jopa niiden elinoloja parantaen.

TPS-kartoituksen metodeihin kuuluu, että maastossa kuljettu kartoitusreitti tallennetaan kunakin kartoituspäivänä GPS-paikantimella kartoitusjäljeksi. Näin voidaan myöhemmin saada helposti selville millä alueella kartoittaja on kulkenut lajistoa havainnoiden. Myös kaikkien kartoituksen kohteena olevien lajien havaintopaikat tallennetaan aina GPS-paikantimeen pistemäisinä havaintopaikkoina. Laaja-alaisista lajiesiintymistä havaintopisteitä saattaa kertyä useita, sillä uusi havaintopiste otetaan aina, mikäli pisteiden välillä on etäisyyttä yli 10 m. Pienemmistä lajiesiintymistä pisteitä otetaan vain yksi, ja se yleensä sijaitsee lajiesiintymän keskiosassa. Havaituista lajeista kirjataan muistiin aina myös paljon taustatietoa mm. lajin elinympäristöstä, esiintymään liittyvistä muista tärkeistä tiedoista.

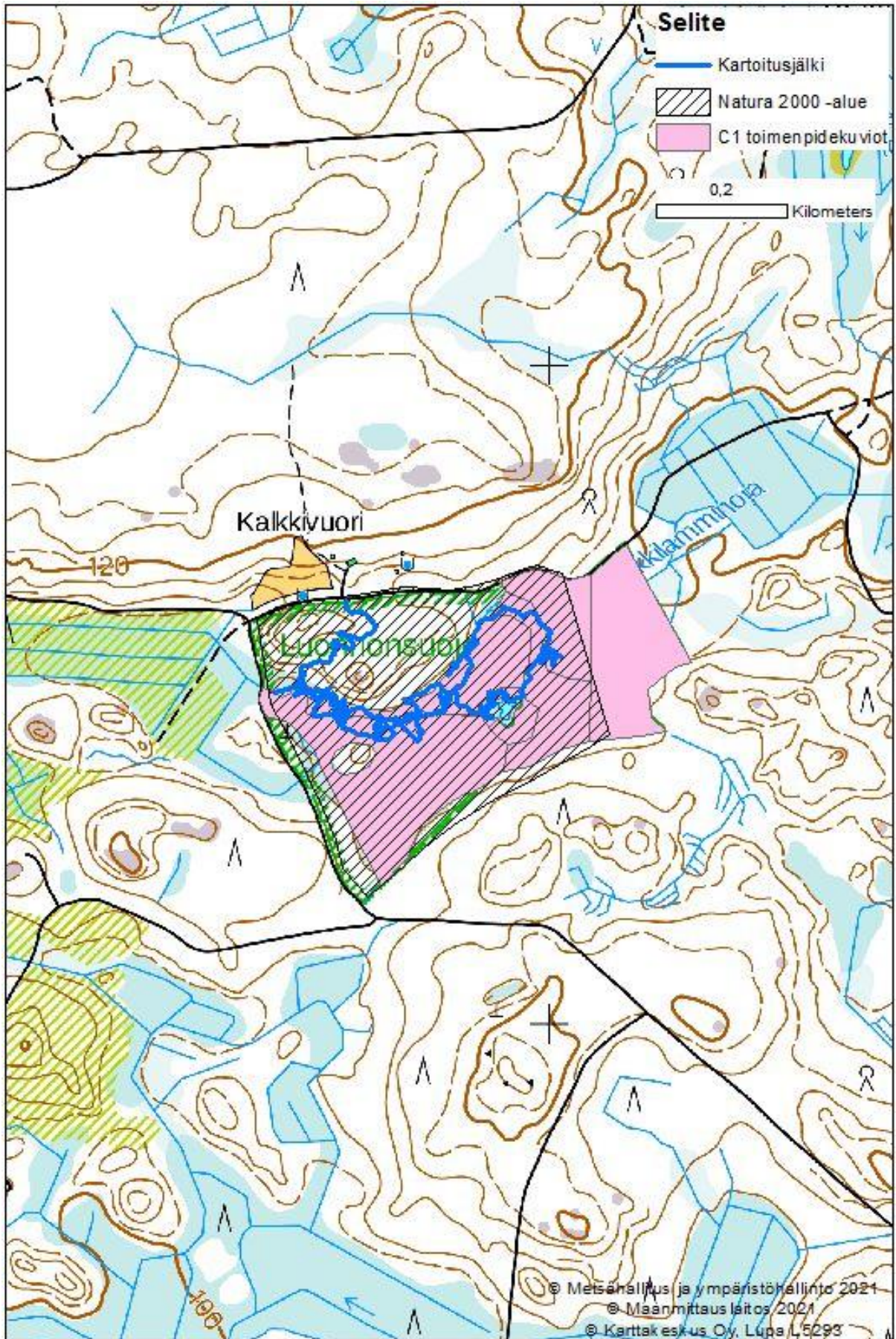
Osan kartoitettavista sammallajeista pystyy tunnistamaan maastossa varmasti, mutta vaikeasti tunnistettavista kohdelajeista, tai niiksi epäillyistä sammallajeista, kerätään aina keruupusseihin näytteitä mukaan otettavaksi. Näytepusseihin päätyneiden lajien tunnistus tehdään myöhemmin toimistolla mikroskoopin ääressä. Näytteet usein myös museoidaan, jotta lajin esiintyminen kartoituskohteella voidaan myöhemmin verifioida, sillä kokeneillekin sammaltuntijoille sattuu silloin tällöin tunnistusvirheitä, ja lajien taksoniakin muuttuu ajan kuluessa. Näytteiden avulla kartoitusalueella elävä laji voidaan tunnistaa jatkossakin ilman tarkastuskäyntiä paikan päällä maastossa. Putkilokasvit pystytään tunnistamaan käytännössä aina maastossa, eikä niistä useimmiten kerätä näytteitä kuin satunnaisesti. Myös kaikkien maastosta kerättyjen näytteiden keruupaikat tallennetaan tietenkin aina GPS-paikantimeen siltä varalta, että kerätty laji on kohdelaji, ja sen tarkemmat kasvupaikkatiedot ovat tarpeen jatkotoimenpiteitä suunniteltaessa.

Kalkkilammilla kartoitettiin tarkemmin ne ennallistettaviksi ehdotetut toimenpidekuviot lähialueineen, jotka olisivat mahdollisia TPS-kartoituksen kohdelajiston kasvupaikkoja, ja joiden lajistoon ennallistamistoimet mahdollisesti vaikuttaisivat. Kalkkilammin sammalkartoitus pyrittiin hoitamaan mahdollisimman tehokkaasti, ja maastotyöt toteutettiin yhden päivän aikana, ja se toteutettiin 30.8.2018. Kaikkia toimenpidekuvioita ei kartoitettu perinpohjaisesti, sillä joidenkin kuvioiden reunalta pystyi jo arvioimaan millaista lajistoa kuvioilla kasvaisi.

Kalkkilammin toimenpidekuviot ja kartoitusreitti näkyvät kuvassa 1. Reitti ja lajihavainnot tallennetaan ympäristöhallinnon yhteiskäytössä olevaan LajiGIS -paikkatietojärjestelmään, josta kartoitustuloksia voi tarkastella myöhemminkin.

Tässä raportissa on lajeista käytetty tuoreimman uhanalaisuusarvioinnin mukaista uhanalaisuusluokitusta (2019). Maastokartoituksesta ja sen suunnittelemisesta, näytteiden mikroskoopilla tapahtuneesta lajinmäärityksestä ja raportoinnista vastaa suojelubiologi Terhi Korvenpää Metsähallituksen Rannikon luontopalveluista.

Kuva 1. Kalkkilampi, ennallistettavat suokuviot ja kartoitusreitti.

TULOKSET

Lajihavainnot

Kartoituskohteella kasvoi yksi vaarantunut, yksi silmälläpidettävä ja yksi puutteellisesti tunnettu sammallaji. Uhanalainen harsosammal kasvoi käytännössä kuivalla maalla kävelypolun vieressä ja itse polulla. Tämä on erittäin poikkeuksellista, sillä laji on lähdelaji. Kasvusto sijaitsee osittain vielä kävelypolulla, jolloin osa esiintymästä on tallauksen alainen. Lettoisalta alueelta havaittiin silmälläpidettävä kirjorahkasammal, jonka esiintymä kärsinyt alueen kuivumisesta. Puutteellisesti tunnettu kalvassiipisammal kasvoi pienellä kalkkikalliolla muiden kalkkia vaativien lajien, kuten kielikello- ja kalkkikahtaissammalen, kanssa.

Taulukko 1. Kartoituskohteen merkittävimmät lajihavainnot.

Tieteellinen nimi	Suomenkielinen nimi	Uhanal.lk	Havainnot kpl
<i>Fissidens dubius</i>	kalvassiipisammal	DD	1
<i>Sphagnum subnitens</i>	kirjorahkasammal	NT	1
<i>Trichocolea tomentella</i>	harsosammal	VU	1
<i>Distichium capillaceum</i>	kalkkikahtaissammal	LC, ind.	1
<i>Encalypta streptocarpa</i>	kielikellosammal	LC, ind.	1
<i>Tortella tortuosa</i>	kalkkikiertosammal	LC, ind.	1

HOITO YM. SUOSITUKSET

Kalkkilammin ennallistamisella pyritään palauttamaan suon hydrologiaa ennalleen, sillä ojitus on kuivattanut aluetta paikoin huomattavasti. Ojien tukkiminen ja suon kosteuden turvaaminen onkin ensiarvoisen tärkeää mm. kärsivälle lettolajistolle. Kalkkilammin ravinteikkaalla kalliolla kasvavat sammallajit eivät kaipaa erityistä hoitoa. Polulla ja sen lähiympäristössä kasvanut harsosammalesiintymä tulee turvata esim. aitaamalla se niin, etteivät ulkoilijat pääse kävelemään sen päältä.